

РОЗДІЛ 3. БІОЕТИКА ТА ЕКОЛОГІЯ

РАРИТЕТНЫЕ ВИДЫ РАСТЕНИЙ НИКОЛАЕВСКОГО РАЙОНА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

*Артюх Н. Н., Попова Е. Н.
Одесский национальный университет им И.И. Мечникова*

В настоящее время актуальной проблемой является сохранение биоразнообразия растительного мира. Особое внимание должно быть уделено редким и исчезающим видам, которые выпадают из состава растительных сообществ в первую очередь. В основе охраны таких видов лежит инвентаризация их локалитетов.

Николаевский район Одесской области практически не изучен в отношении распространения особо охраняемых растений. Имеющиеся в литературе данные являются устаревшими и неточными [3-6]. Поэтому целью данной работы явилось выявление раритетных видов растений в процессе изучения флоры сосудистых растений в окрестностях с. Настасиевка.

Село Настасиевка находится на северо-западе Николаевского района Одесской области на берегу р. Тилигул. Согласно геоботаническому районированию Украины 1977 г. [1], эта территория расположена в пределах Роздольнянско-Веселиновского геоботанического района, полосы разнотравно-типчаково-ковыльных степей Приазовско-Черноморской степной подпровинции Причерноморской степной провинции Европейско-Азиатской степной области.

По последнему геоботаническому районированию [2], окрестности с. Настасиевка отнесены к Днестровско-Бугскому округу разнотравно-злаковых степей и байрачных лесов Черноморско-Азовской степной подпровинции Понтической степной провинции Евразийской степной области.

Обследование территории проводили маршрутным методом неоднократно на протяжении 2003-2005 гг. Фиксировались растения, занесенные в Красную книгу Украины (1996) [7], а также не включенные в Красную книгу, но подлежащие охране на территории Одесской области на основании постановления областного Совета народных депутатов. Кроме того, учитывались различные международные документы, содержащие списки нуждающихся в охране растений.

На основании трехлетних исследований на данной территории выявлены следующие виды растений, занесенные в Красную книгу Украины: *Astragalus dasyanthus* Pall. (астрагал шерстистоцветковый), *Crocus reticulatus* Stev.ex Adam. (шафран сетчатый), *Pulsatilla grandis* Wend. (прострел боль-

шой), *Pulsatilla nigricans* Stork. (прострел чернеющий), *Stipa capillata* L. (ковыль волосатик), и *Stipa lessingiana* Trin.et Rupr.(ковыль Лессинга), Наиболее распространенными являются ковыли Лессинга и волосатик, также широко встречается шафран – он произрастает островками на опушках. Оба вида прострела встречаются гораздо реже и находятся в критическом состоянии. Так, в одном из местобитаний прострел чернеющий был найден в 2004 г., а в 2005 г. мы его не нашли вследствие того, что на этом месте весной была подожжена сухая трава.

В Красный список Одесской области внесены: *Adonis vernalis* L. (горичвет весенний), *Amygdalus nana* L. (миндаль низкий), *Bellevalia sarmatica* (Georgi) Woronow (беллевалия сарматская), *Clematis integrifolia* L. (клематис цельнолистый), *Corydalis solida* (L.) Clairv. (хохлатка полая), *Helichrysum arenarium* (L.) Moench. (цмин песчаный), *Hyacinthella leucopaea* (C.Koch) Schur. (гиацинт беловатый), *Iris pumila* L. (ирис карликовый), *Leopoldia tenuiflora* (Tausch) Heldr. (леопольдия тонколистная), *Polygala moldavica* Kotov. (истод молдавский), *Scilla bifolia* L. (пролеска двулистная) Горичвет весенний также включен в Конвенцию о международной торговле видами дикой флоры и фауны, находящихся под угрозой исчезновения [8].

Из приведенного списка следует, что на данной территории, произрастает 17 охраняемых видов, из которых 6 занесены в Красную книгу Украины, 11 включены в Красный список Одесской области.

В дальнейшем мы надеемся расширить территорию исследований в пределах всего Николаевского района.

Для сохранения естественной флоры и местонахождений редких и исчезающих видов следует усилить работу по экологическому воспитанию населения, в первую очередь школьников. Разработать научные обоснования по организации заказников в местах скопления охраняемых растений в окрестностях с. Настасиевка и (в будущем) и на других территориях района, поскольку в Николаевском районе вообще отсутствуют естественные особо охраняемые территории (имеется лишь парк-памятник садово-паркового искусства «Марьяна роща»).

Литература

1. Геоботаничне районування Української РСР. – Київ: Наукова думка, 1977. – 304 с.
2. Дідух Я. П. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Геоботаничне районування України та суміжних територій // Укр. ботан. журн. – 2003. – Т. 60. № 1. – С. 6 – 17.
3. Определитель высших растений Украины. – Киев: Наукова думка, 1987. – 548 с.
4. Попова О. М. Судинні рослини Одеської області з Червоної книги України, Світового та Європейського червоних списків // Вісник ОНУ. – 2002. – Т. 7, вип. 1. – С. 278 – 290.
5. Танфильев Г. И. Пойма реки Тилигула и ее растительность. – 1918. – Отд. оттиск. – С. 1 – 44.

6. Флора УРСР: В 12 т / АН УРСР. Ін-т ботаніки. – Вид-во АН УРСР, 1936 – 1965. – т. 1 – 12.
7. Червона книга України. Рослинний світ. – Київ: Наукова думка, 1996. – 608 с.
8. www.cites.org.

ПЕРВОЦВІТИ ЯК ОБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ БІОЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

*Байрак О.М., Грицай І.А., Криворучко Т.В.
Полтавський ДПУ імені В.Г. ДПУ*

Взаємовідносини сучасної людини з природою визначаються, насамперед, рівнем її екологічної культури, основними рисами якої є: вміння прогнозувати віддалені наслідки втручання в природні взаємозв'язки, широкий погляд на багатогранність цінностей природи, вміння підпорядковувати всі види своєї діяльності вимогам раціонального природокористування, турбуватися про поліпшення навколишнього середовища, створювати умови для підтримання екологічної рівноваги та збереження природної біорізноманітності. В нашому суспільстві приділяється велика увага формуванню у підростаючого покоління екологічно грамотного світогляду, біоетичного мислення. Природоохоронну освіту в Україні здійснюють і вчителі, і науковці, перед якими поставлена мета виховувати не лише інтелектуально розвинуту, а й екологічно свідому особистість громадянина своєї держави з біоетичними підходами для життя в соціумі. А для реалізації поставлених цілей застосовують найрізноманітніші об'єкти живої природи, в тому числі використовують первоцвіти.

Чисельність природних популяцій багатьох весняноквітучих рослин Полтавщини за останні 30 років зменшилась внаслідок масового винищення під час квітування. Багаточисельні факти свідчать про несвідоме ставлення людей до рослинного світу. Переважна більшість людей, які зривають на великі букети первоцвіти, не знають про особливості їх життєвого шляху і тому не розуміють, чому вони потребують бережливого відношення. Та існує ряд причин через які ці рослини поступово зникають і набувають статусу рідкості:

По-перше, на відміну від інших квітучих рослин вони мають своєрідні біологічні цикли розвитку. Зриваючи квітуху надземну частину, ми порушуємо нормальний розвиток рослини або зовсім губимо її. Наприклад, якщо на лучній ділянці навесні зібрати букет із рябчика малого, квіти якого схожі на дзвоники, то наступного року тут же будуть квітнути лише деякі особини, а всі інші знаходитимуться у вегетативному стані.

По-друге, своїм декоративним виглядом рано навесні первоцвіти привертають увагу людини і стають її жертвами. Через це деякі види цих рослин стали все рідше зустрічатися в лісах та на степових схилах. Наприклад, 15—